

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

ՌՅՀԱ-ՌՅՀԲ

ՀԱՏՈՐ

ՀԹ

1922

ՓԵՏՐՈՒՐ

ԹԻՒ 2

Ս. ՂԱԶԱՐ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ի Մ Ժ Ո Ղ Ո Վ Ե Ա Լ Բ Ա Ն Ք

Ընտրանք քաղած ենք զայս Ոսկեփորիկ Զ. $15 \times 12 (13\frac{1}{2} \times 9)$ ձեռագրին մէջ գտնուող ժողովածոյէ մը, թղ 287-293ա, որ ունի վեւրոյիշեալ վերնագիրը «Իմ ժողովեալ քանք»։ Հ'ըսեր երբ և ուսկից. միայն երկու թուղթ վերջ կը գտնենք յանկարծ լուսանցքի վրայ «Անուանք մոյրորական Առաջնոցն առաջեալ է»։ Ուրիշ լուսանցքի մը մէջ ալ՝ «Վարդապետը Հայոց է»։ Սակայն ասոնք կը համապատասխանեն միայն մէկ երկու ասացուածներու։

Զեռագրիս մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ Հ. Բ. Սարգիսեան «Մայր Զուցակ»ի մէջ. ԳԻՐ քոյողքի մանրիկ՝ ցածադիր, տարբեր ձևերով գրուած, և համաաստացրութիւնքն ալ շատ անսովոր և դժուարիքներէն յետոյ անկայտ, վասն զի կը պակսի գրչութեան յիշատակարանը, այլ որովհետեւ պարունակուած հեղինակութեան կրտսերագոյնները մինչև ԺԴ դարը կը հասնին, ձեռեւարար այդ դարին յաւասար չէ կարող գրուած լինելը. — ԿԱԶՄԱՂ անկայտ. — ՏԵՂԻ անկայտ»։

Իսկ ընդհանուր գաղափար մը տալու համար մեր հրատարակած մասերն ամփոփող ժողովաւ ծոյին պարունակութեանց նկատմամբ՝ դնենք նաեւ այն Զուցակէն հետեւեալ տեղեկութիւնները. «Այս ընդհանուր խորագրի ներքե՝ խառն ի «խուռն և առանց մասնական վերնագրի գետեւ» «ղուած են, — Արիստոտէլի տաւն ստորոգոււաթիւներէն սկսեալ, — բազմաթիւ իմաստաւ, «սիրական, պատմական, աշխարհագրական, «աստեղագիտական, տումարական, աստուաւ «ծաբանական, բնական, մեկնաբանական, ԺԻ «սական, երաժշտական, դաւանաբանական, «ազգագրական, են, են, մանր և յոյժ հետաւ «քրքրական տեղեկութիւններ և զրոյցներ չմտաւ «Յովհ. Սարկաւազ վ. Ի հարցմանց հետ» Նշաւ «Նաւոր է, ի մէջ այլոց, (թղ. 290բ.) երեք «Մոգերու. ծագման և գալստեան մասին աւանւ «դածը, ուր մէջ բերուած են անոնց անուանքն՝ «պարսիկ, արաբ, քաղղէացի և այլ լեզուներով. «Նշանաւոր է նաեւ, թղ. 300ա. Ենովսայ երկու «Արձանագրութեանց վերաբերեալ մանրամասն

« տեղեկութիւնը յանուն Յովսէփոսի (տես Խորեն.
« Պատմ. Ա. Գլ. Դ.) : Ժողովածոյս մէջ կան
« սակայն նաև ինչ ինչ բաներ, որոնք թիւր են
« և բացորձակապէս հերքելի : Օրին. աղագաւ,
« Թղ. 202ա, Ս. Յովսէփայ և Ստտուածածնայ
« չորս ուստերս և երեք զստերս ունենալու մաւ,
« սին աւանդուածներն, որոնք ժողովրդեան մէջ
« չըրող այլ բնդ այլոյ աւանդութիւններ են, և
« կամ Աւետարանի թիւր հասկացողութիւններ ».
(Տես Մայր Յուցակ էջ 653) :

Հ. Ղ. Տ.

« Ձորս են կարգ գիտութեան. մի՛ գի
գիտէ թէ գիտէ, և ասէ թէ չեմ բաւական
խօսել. սալ իմաստուն է և հեզ, ուսի՛ր ի
սմանէ : Բ. գիտէ թէ ոչ գիտէ, և խոս-
տովանի անգիտութիւն. և սա իմաստուն
է. ուսոյ զսա : Դ. ոչ գիտէ և անգիտա-
նա(յ) թէ ոչ գիտէ, և խօսի անգիտարար,
սալ յիմար է՝ գի ոչ գիտէ զինքեան տկա-
րութիւն, զարթո զսա : Դ. ոչ գիտէ. և
գիտէ որ ոչ գիտէ և կոխէ գիտորհող իւր,
և յանդգնի խօսել անգիտարար. սա յան-
դուգն է, փախի՛ր ի սմանէ :

« Չերկրաչափութիւնն՝ եգիպտացիքն գը-
տան. Չթուականութիւնն՝ փինիկեցիք,
Չերածտուականութիւնն՝ թրակացիքն, Չաս-
տեղաբաշխութիւնն՝ քաղէիացիք :

« Սիմէոն ամաց ութսունից ասեալ հրա-
ման ոչ տեսանել զմահ. ի հրամանէն մինչև
ի զալն Տեսուն ի տաճարն՝ ամբ երկու
հարիւր վաթսուն և երկու :

« Անդամալոյծն որ երեսուն և ութ ամ էր
հիւանդ՝ անունն էնիայ է :

« Մովսէսի հօրն յամրամ ասեն և մօրն
յոգարէթ, և թէպապի կնոջն՝ թէքսաբէ :

« Յեփրայեան(յ) դստերն եղէց ասեն :
Փարաւունի դստերն՝ մառի, իսկ այլք թեր-
մոթի : Սամարացի կնոջ անունն Լուսինա,
Տեոտտեան՝ Փոտինա. Քանանուհւոյն՝ վե-
րինէ. Դպրին՝ նիկոմիկոս. Ներքինոյ ա-
նունն՝ կանգուզէն էր. Նարզոգոճոսորա(յ)
հօրն անունն զարուպաղսար է, և մօրն՝
պէսալքա՝ որ թարգմանի մեծածին, Դըշ-
խոյին՝ նսայ, որ եկն ի հարաւոյ. Աւա-
զակն որ յաջմէ՝ ազաւ հեթանոս, բայց
խոստովանութեամբն բուն հրեայ և անուն

դեմաս. իսկ որ ի ձախմէն՝ ազգաւ հրեայ
է, բայց տրտունջն՝ անհաւատ հեթանոսի,
և անունն՝ կեստաս :

« Ո՞ր եթուգ. ոչբոր : Ո՞ր ապտակեաց.
Մաղբոս : Ո՞ր զեղին երբր. առաքոս : Ո՞ր
խոցեաց. Ղունկիանոս. ասեն թէ մին ալն
կոյր էր. խոցեաց թէ սուտ մեռուկ չլինի :
եւ ջուր և արիւն. նա խնդրեաց զտէգն...
հասոյց որպէս գրեալ է թէ ետես և հա-
ւատաց :

« Ինն բեեռք էր խաչին. երկու՝ ոտիցն.
երկու ձեռացն. մին՝ յուսոյն վերա(յ). մի՛
խաչի թևին. մի՛ Պիղատոսի տախտակին.
երկու՝ այն տախտակին՝ յորո(յ) վերա(յ)
ոտքն բեեռեալ էր :

« Հայոց գրեանքս կարգեալ է. զՏօնա-
կանն՝ Մարենոցի հայրն Սողոմոն : ՉՏօ-
նապատճառն՝ կարմնշաճորոյ հայրն Սո-
մուէլն¹ : ՉՏօնացուցակն՝ վարագահայրն
Ատոմ : ՉՆերբողենն՝ Գրիգորէս կլայեցի
Վկայասէր. Եւ զգրեանդ ի ձայն է թէ
որպէս կարդան, ՉԱւետարանն Աջ : ՉԱ-
ռաքեալն Բջ. ՉԵսային Դջ : ՉՆերբողեանն
ի վերջին ձայնէ ստեղ :

« Չայնից գիւտց առաջինն(ի) հիւսնակա-
նէ. երկրորդն՝ ի դարբնականէ. երրորդն՝ ի
գետոց. չորրորդն՝ յաղօրաց. հինգերորդ՝
յերկաթոյ. վեցերորդ՝ յանասնոց. եօթնե-
րորդ՝ ի ծովու ծփանաց. ութերորդ՝
ի ծովու կենդանեաց. իններորդ և տասնե-
րորդ՝ ի հաւուց :

« Ո՞րպէս տուան օրէնք, բնականն՝
Աղամայ. Բարոականն՝ Նոյի. Բանաւորն՝
Արբահամու. Գրաւորն՝ Մովսէսի. Աւե-
տարանն՝ Առաքելոցն. Վարդապետական՝
Եկեղեցւոյ :

« Ո՞րպէս խօսեցաւ ընդ առաջինս Աս-
տուած, Ընդ Աղամայ և Եւայի՝ հինգ ան-
գամ : Ընդ կայենի՝ չորս, Ընդ Նոյի՝ վեց,
Ընդ Արբահամու՝ ութ, Ընդ Մահակա(յ)՝
երես, Ընդ Յակոբա(յ)՝ հինգ, Ընդ Լա-
բանու տեպեանն՝ միւն, Ընդ Մովսէսի՝

1. Կը կարգացուի նաև Սողոմոն. Թերևս Սամուէլ
ըլլայ :

